

Jezuïeten

懷仁像

nr. 75 | voorjaar 2024

Colofon

Jezuiten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt driemaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeld a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen
vzw Sint-Jan Berchmansseminarie
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
IBAN: BE02 4352 0547 1140
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuiten*

Redactie:

Karin Benoist, Guido Dierickx s.j.,
Eduard Kimman s.j., Jan Stuyt s.j.
en Toon Suffys s.j.

Adres voor Nederland:
Karin Benoist
Beulingstraat 11
1017 BA Amsterdam
platform.ignatiaanspiritualiteit@jesuits.net
tel. 020-679 82 07

Adres voor Vlaanderen:
Toon Suffys s.j.
Bruul 56 - 1
B-2800 Mechelen
tsuffys@gmail.com
mobiel +32 476 33 25 77

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
platform.ignatiaanspiritualiteit@jesuits.net

Voor Vlaanderen:
frans.mistiaen@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:

Bart van Emmerik s.j.
Prinsstraat 17
2000 Antwerpen
België

Op de voorpagina:
Ferdinand Verbiest s.j.
(Pittem 1623 - Peking 1688)
vertrok als missionaris naar
China.

Voorwoord

In 2025 zal het Ruusbroecgenootschap honderd jaar bestaan. Rob Faesen s.j. schetst een beeld van het indrukwekkend wetenschappelijk werk dat is verricht én de nieuwe initiatieven.

In 'Achter de schermen' stelt Rob Polet zich voor en lezen we over zijn geloof in de kunst.

Het noviciaat is terug in het gerenoveerde Manresa House in Birmingham. Novice Tim van de Veen schrijft over de vele recente veranderingen.

Zo'n vijftig jaar was Carel van Tulder s.j. betrokken bij de Oecumenische Basisgroep Maastricht, voorheen 'Citykerk Maastricht'. Eduard Kimman s.j. blikt met hem terug op een bewogen tijd.

Pater Ben Frie heeft als taak alle kunst en kostbaarheden uit de Regio onder te brengen in het depot in Heverlee, waar hij verrassende dingen tegenkomt...

In 'Alles onder de hemel' het verhaal over de jezuïetenmissie in China in de zeventiende eeuw. Pascal Calu s.j. las het boek en was onder de indruk.

'Wereldwijd' vraagt aandacht voor de vervolging van de jezuïeten in Nicaragua en de consequenties van geen gezamenlijk (t)huis meer te hebben. In de 'Korte Berichten' leest u weer het nieuws uit de gemeenschappen.

We staan stil bij het overlijden van pater Benoît Stoffels en gedenken pater Frans van der Lugt op 7 april in Amsterdam, tien jaar na zijn gewelddadig overlijden in Homs.

Op de laatste pagina's bieden de 'Activiteiten' verfrissende ideeën, passend bij de lente.

INHOUDSOPGAVE

MENSEN ACHTER DE SCHERMEN	
Rob Polet - Karin Benoist	3
ACTUALITEITEN	
Het Ruusbroecgenootschap vandaag - Rob Faesen s.j.	6
Het vernieuwde noviciaat in Birmingham - Tim van de Veen s.j.	8
KORTE BERICHTEN	10
IN DE VERREKIJKER	
Carel van Tulder s.j. blikt terug - Eduard Kimman s.j.	16
BOEKBESPREKING	
Alles onder de hemel - Pascal Calu s.j.	20
WERELDWIJD	
Vervolging van jezuïeten in Nicaragua - Carlos López Canté s.j.	22
ACTUALITEITEN	
Herdenking Frans van der Lugt s.j.	24
IN MEMORIAM	
Pater Benoît Stoffels.	25
ACTIVITEITEN	26

MENSEN ACHTER DE SCHERMEN

Rob Polet – Het geloof in de kunst

Rob Polet werkt bij het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit als coördinator Geestelijke Oefeningen (GO) & Gemeenschappelijke Onderscheiding (GeOs). Wat geeft hem vreugde in zijn werk en vrije tijd?

Rob Polet

Rob (1974) werd geboren in Naaldwijk en groeide op in Nieuwegein Zuid. Samen met zijn ouders bezocht hij de Heilige Barbarakerk in de oude dorpskern van Vreeswijk. Op 11-jarige leeftijd werd Rob daar misdienaar. Tijdens zijn middelbare schoolperiode deed hij graag allerhande vrijwilligerswerk in en rond de kerk. Het was een vitale geloofsgemeenschap met zo'n driehonderd vrijwilligers, verschillende koren en jongeren.

"Ik heb die periode ervaren als een tijd van ingroeien. Als misdienaar ben je veel actiever betrokken bij de eucharistieviering en ik ging mij steeds meer dingen afvragen. Ook theologische vragen zoals waarom er in het credo over Jezus gezegd wordt 'geboren, niet geschapen'. Het antwoord dat ik vond snijdt nog steeds hout. Het in de kerk zijn, ook in het stille werk doordeweeks, heeft een innerlijke ruimte van contemplatie geopend waar ik me nog steeds erg in thuis voel, en die ik doelbewust op zoek."

Studietijd

De contacten met de pastoor brachten Rob tot het besluit om theologie te gaan studeren. De overgang van de middelbare school naar de universiteit was op dat moment echter te groot zodat hij na een half jaar stopte met de studie. Er volgden jaren van zoeken en veel verschillende omgevingen. Rob had diverse uitzendbaantjes, meestal in fabrieken. Ook werd hij opgeroepen voor militaire dienst en werd daar gewondenverzorger. Rob: "Dat lag me wel, omdat je als 'hospik' buiten de hiërarchie stond, en zelfstandig moest werken en beslissen. Na de tijd in het leger studeerde ik een jaar geschiedenis. Gaandeweg die studie kwam ik erachter dat theologie veel meer geestkracht mobiliseerde en

Rob Polet als misdienaar

heb ik na een jaar de studie weer opgepakt. Ik studeerde aan de Katholieke Theologische Universiteit in Utrecht, thans *Tilburg School of Catholic Theology* (TST). Mijn scriptie schreef ik over de opera *St. Francois d'Assise* van Olivier Messiaen en de genedetheologie van Thomas van Aquino, die daarin verweven is.

Op mijn 21ste verhuisde ik naar Amsterdam waar ik ging wonen in de Viottastraat 36 met meerdere (theologie)studenten. Naast mijn studie heb ik altijd gewerkt, zoals bij de Gebroeders Van Paridon, een

Religieuze Kunsthandel aan de Nieuwezijds Voorburgwal in Amsterdam."

Pastoraal werk en diaken

Nog niet helemaal klaar met zijn studie, mocht Rob gaan werken als pastoraal werker in een parochie in Amsterdam West die uit vijf gemeenschappen en kerken bestond: de Vincentiuskerk, de Augustinuskerk, de Boomkerk, De Liefde en de Magdalenakerk.

"Kleine gemeenschappen, kwetsbaar maar mooi en divers, zoals Amsterdam vele typen mensen kent. Ik heb er vooral veel bijgedragen aan de liturgie en catechese. De vraag kwam toen op of ik diaken zou worden. Dat vond ik lastig omdat je je dan bindt aan een bisdom en aan de belofte van gehoorzaamheid, daar moest ik ook wel over nadenken. Twee jaar lang heb ik gesprekken gevoerd met Henk de Vilder s.j. en toen 'ja' gezegd. Mijn vrouw Dionne moest ook instemmen, wat ze van harte heeft gedaan. In 2014 ben ik diaken gewijd in de Sint-Vituskerk in Hilversum. Een paar maanden eerder was ik al aangesteld voor de Nicolaasbasiliek in Amsterdam. Binnen die gemeenschap had ik in 2007 mijn pastorale stagejaar gedaan."

Geestelijke Oefeningen

"Sinds ik in Amsterdam woon, heb ik contact met de jezuïeten van de Krijtberg kerk. Tjeerd Jansen s.j. is een persoonlijke vriend van Dionne en mij. Hij ging voor in onze huwelijksviering in 2010 in die kerk. Toen het traject met Henk de Vilder ten einde was, ben ik gestart met de Geestelijke Oefeningen onder zijn begeleiding (2016-2017). Bart van Emmerik s.j. heeft dat traject toen overgenomen vanwege de ziekte van Henk.

De GO boden heel veel ruimte om terug te gaan naar een meer persoonlijke laag. Het onderzoeken naar waar voor mij het leven zich aandient in het geloof, de bron. Dat heeft met je gebedshouding te maken. Met gebedshouding bedoel ik - dat alles daar kan zijn, wat oplicht wat belangrijk is en wat niet, en dat vertaalt zich heel erg in het dagelijks leven en omgekeerd ook. Gebed stelt mij scherp als het gaat om dit onderscheid te kunnen maken.

Later heb ik een opleiding gevolgd van ignatiaanse geestelijke begeleiding. De ignatiaanse spiritualiteit ligt me en vind ik erg bij deze tijd passen, vanwege de ruimte voor individuele ervaringen."

Ignatiaanse spiritualiteit

"Voor mij heeft ignatiaanse spiritualiteit met levensadem te maken. Het vinden van meer leven, vrijheid van leven, een fundament blootleggen in je leven. Dat is wel een kerngedachte bij de jezuïeten. Het traject van de Geestelijke Oefeningen heeft op mij een bevrijdende werking gehad. De ignatiaanse onverschilligheid is echt gaan leven in de zin, dat het een heel bevrijdende houding is als je die inoefent. Dat je je niet teveel hecht aan dingen die er niet zo toe doen. Je wordt een vrijer, eenvoudiger mens. Dat heb ikzelf ervaren, en dat wens ik anderen ook toe. Het ignatiaanse terugblikken zat er van nature al vroeg in. Als kind las ik 's avonds vaak Bijbelverhalen en die inspireerden me om te leven in navolging daarvan. In gebed sprak ik dit alles uit en blikte ik ook terug op de voorbije dag."

Platform

"Ik ben aangetrokken om het departement van de GO en GeOs te versterken. Het eerste half jaar heb ik vooral veel kennis gemaakt met de teams van begeleiders en de verschillende retraites die het Platform organiseert in samen werking met de Oude Abdij in Drongen. Tegelijkertijd zijn wij ook bezig met vernieuwing. We zijn bezig om het residentiële aanbod uit te breiden naar Nederland. Daarnaast ben ik betrokken bij een nieuw te ontwikkelen opleiding voor begeleiders GeOs, die volgend jaar zal worden aangeboden.

Afgelopen maanden zijn er veel initiatieven geweest op het gebied van ecologie waarvan de podcast - De schepping en ik - een resultaat is. De contacten met de *Laudato Si Alliantie* Nederland geven ons toegang tot internationale organisaties rondom ecologie. Het Platform wil onderzoeken hoe dit verder uit te bouwen omdat 'Zorg dragen voor ons gemeenschappelijk huis' een van de wereldwijde apostolische speerpunten van de jezuïeten is, en ons ook persoonlijk mobiliseert. Ook is een werkgroep bezig

Rob Polet

met een module waarvan 'Leren begeleiden van het geestelijk gesprek' het thema is. Deze module wordt vanaf 20 februari 2024 aangeboden in Vlaanderen."

Gemis van het gemeenschapsgevoel

"Ik verlangde ernaar om mij te specialiseren en meer diepgang aan te brengen in het pastorale werk. Bij het Platform waren die mogelijkheden er. Ook sprak het internationale netwerk mij aan." Dat waren belangrijke redenen om de overstap naar het Platform te maken.

In deze nieuwe functie moest ik wel erg wennen omdat ik hier geen vaste (geloofs)gemeenschap om mij heen heb. De Nicolaasparochie is een levende

kerk waar ik vrijwel iedere dag met mensen, in meer of mindere mate, een intens contact had. Wat dat betreft werd het wat stil om mij heen. In het begin moest ik veel meer op zoek naar invulling, maar intussen heb ik allerlei nieuwe verbindingen gevonden en ben ik betrokken bij heel wat initiatieven.

Waar droom je van?

"Binnen het Platform: het verder verkennen van de ignatiaanse wereld, mensen leren kennen, me verder verdiepen in de Geestelijke Oefeningen en het apostolische speerpunt ecologie. Plekken ontdekken: het lijkt me prachtig om ignatiaanse reizen te organiseren. Er is al de Loyolatocht natuurlijk. Ik denk ook aan Rome, en binnenkort ga ik op verkenning in Parijs...

De plaats van kunst in het geloof is altijd belangrijk voor mij geweest. De pastor van Vreeswijk vroeg me als tiener al om rondleidingen te verzorgen in de Barbarakerk. Hij had gemerkt dat ik gefascineerd was door het gebouw en tijdens de voorbereiding op die rondleidingen kwam ik achter de symbolische betekenis van al die dingen in de kerk die ik zo mooi vond. Dat was voor mij een *eyeopener*. Deze manier van kijken heeft bij mij veel in gang gezet en heeft mijn geloof ook verdiept. Net zoals muziek. Mijn ouders lieten me als kind kennis maken met Messiaen, Bach, Mahler en Bruckner. Later kwamen daar componisten als Tournemire, Messiaen en Stockhausen bij.

In mijn vrije tijd organiseer ik sinds enkele jaren voor de Nicolaasparochie kathedraal- en abdijenreizen. Komende meivakantie reis ik onder andere naar Chartres, St. Benoit sur Loire, Beauvais en Amiens. Ik verzorg zelf alle rondleidingen en de voorbereiding geeft me al ontzettend veel vreugde."

Interview door Karin Benoist

Het Ruusbroecgenootschap vandaag

In 2025 zal het Ruusbroecgenootschap honderd jaar bestaan. Het werd gesticht in 1925 door een brede groep van prominente geleerden uit Vlaanderen en Nederland. Al snel was het een beperkt team dat het feitelijke wetenschappelijke werk verzorgde. Een van hen is onlangs heilig verklaard, namelijk de Nederlandse karmeliet Titus Brandsma. De jezuïeten Desideer Stracke, Leonce Reypens, Jozef Van Mierlo en Jan-Baptist Poukens namen het meeste werk op zich, en al spoedig groeide het genootschap uit tot een internationaal gekend onderzoekscentrum, met de beste wetenschappelijke standaard. Sinds 1973 is het geïntegreerd in de universiteit te Antwerpen (toen: UFSIA). In de loop van deze honderd jaar hebben verschillende jezuïeten hier indrukwekkend wetenschappelijk werk verricht. In oktober 2023 ging ikzelf met emeritaat, en daarmee zwaaide de laatste jezuïet af. Maar het werk van het Ruusbroecgenootschap is niet geëindigd – verre van.

Om te beginnen is het nuttig om te verduidelijken dat het bij ons niet uitsluitend om de studie van de Brabantse mysticus Jan van Ruusbroec (1293-1381) gaat. Ruusbroec is weliswaar de “patroonheilige” van het genootschap, maar het onderzoek is veel breder. Alles wat de geschiedenis van de Christelijke spiritualiteit betreft, met name in de Lage Landen – of daarmee verbonden – valt binnen het onderzoeksdomein. Een van de recente realisaties is de editie van een beroemde ‘klassieker’ uit de literatuurgeschiedenis van de Europese spiritualiteit, namelijk de *Evangelische peerle* uit 1535-1537, door Guido De Baere s.j..

De groep van onderzoekers zijn intussen ook internationaler dan voordien. Zo is de huidige directeur, prof. John Arblaster, een Brit – ook al spreekt hij vlekkeloos Nederlands. De meeste leden hebben veel internationale contacten, en maken deel uit van brede netwerken. Het Ruusbroecgenootschap is immers in het buitenland gekend en gewaardeerd omwille van de competenties die in de loop van de jaren zijn opgebouwd. Cambridge University Press heeft bijvoorbeeld onlangs de publicatie toegezegd van de Engels- en Nederlandstalige editie van *Den tempel onser sielen* uit 1543, verzorgd door prof. Rik Van Nieuwenhove (Durham University) en mezelf.

Studenten leren met een ganzenveer te schrijven.

Prof. Walter Melion, een Amerikaans specialist, helpt studenten een oude druk ontdekken tijdens de Summerschool.

Het onderzoek gaat ook soms onverwachte wegen op. Prof. Tine van Osselaer, die sinds 2015 aan het Ruusbroecgenootschap verbonden is, heeft een grootschalig onderzoek verricht, samen met een team jonge doctorandi, naar de meer dan 250 gestigmatiseerden uit de negentiende en twintigste eeuw in West-Europa, mensen dus die de wondtekens van Christus op hun eigen lichaam droegen. Het was een project dat gefinancierd was door de European Research Council. Alleen de allerbeste projecten krijgen zulke financiering.

Ook het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek, dat heel hoge kwaliteitseisen stelt, ondersteunt onze onderzoeksprojecten. Er loopt bijvoorbeeld een onderzoek naar de band van de Franse filosoof Simone Weil met de dertiende-eeuwse mystica Marguerite Porete uit Valenciennes. Een ander voorbeeld: een onderzoek naar de veertiende-eeuwse Umbrische mystica Angela van Foligno die in de zeventiende eeuw door de geleerde Amsterdamse jezuïet Maximilianus Sandaeus zo hoog gewaardeerd werd dat hij haar *magistra theologorum* noemde, “lerares der theologen”.

Tegelijk gaat de publicatie van wetenschappelijke bijdragen in het tijdschrift *Ons Geestelijk Erf* gestaag verder. Ook dit bestaat bijna honderd jaar. Het is intussen veel internationaler geworden. Maar de oorspronkelijke focus is bewaard gebleven, namelijk de wetenschappelijke geschiedenis van de spiritualiteit van de Nederlanden en de relaties met de omliggende landen.

Een sterkte van het Ruusbroecgenootschap is dat het – juist omwille van de eigen competenties – vaak gevraagd wordt door niet-specialisten. Ook al is het een onderzoeksinstituut, en geen onderwijsinstelling, toch worden de leden regelmatig gevraagd door collega’s aan de universiteit om aan jonge studenten les te geven. Zo zijn er vaak werkcolleges of summerschools, waarbij de studenten bijvoorbeeld vertrouwd gemaakt worden met oude drukken of manuscripten. Aangezien de bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap ook een indrukwekkende verzameling van *Jesuitica* heeft (dat wil zeggen: boeken over of door jezuïeten), zijn er recent ook internationale summerschools georganiseerd over de geschiedenis van de Sociëteit van Jezus; in 2021 over “art and architecture”; in 2022 over “sanctity, hagiography, iconography” – bij dit laatste was er trouwens een aangename samenwerking met de Bollandisten. En er zijn talloze gelegenheden waarbij de leden van het Ruusbroecgenootschap deelnemen aan initiatieven voor breed publiek. De zomercursus mystieke literatuur in de Oude Abdij van Drongen (inmiddels aan zijn 27e editie toe!) is een goed voorbeeld daarvan.

Het Ruusbroecgenootschap vandaag is een boeiende mix van continuïteit én vernieuwing. De inspiratie van de initiatiefnemers honderd jaar geleden blijft de toon en de richting aangeven. En tegelijk is er door de opgebouwde competentie heel veel vernieuwing mogelijk.

Rob Faesen s.j.

Het vernieuwde noviciaat in Birmingham

De novicen van Vlaanderen en Nederland gaan sinds 1998 naar het noviciaat in Birmingham om daar, net als de novicen van de Britse en de Ierse provincie, te worden ingeleid in de Orde. Het afgelopen jaar is er veel veranderd: een nieuwe groep novicen is gestart, er is een nieuwe novicemeester en een gerenoveerd gebouw.

Gevarieerd gezelschap novicen

Om te beginnen met de nieuwe groep novicen. Afgelopen zomer zijn Clement Poret, Václav Hladík, Zdeněk Dršťka, Samuel Gerčák, Ján Mahút, Jovi Macholowe en Tim van de Veen gestart met hun noviciaat. Aangezien het jaar ervoor geen eerstejaars novicen intraden, wonen er momenteel in totaal zeven novicen in Manresa House, allemaal bezig aan hun eerste jaar.

Het is een gevarieerd gezelschap: vijf nationaliteiten, uiteenlopende leeftijden en verschillende achtergronden. Een kort voorstelrondje: Clement komt uit Frankrijk, is vijfentwintig en heeft natuurkunde gestudeerd in Parijs. Hoewel de Franstalige provincie (EOF) een eigen noviciaat heeft, is besloten dat het beter zou zijn voor hem om naar Birmingham te komen, aangezien er momenteel geen andere novicen voor de EOF zijn. Václav is zesentwintig jaar, komt uit Tsjechië en is afgestuurd geoloog.

Zdeněk komt net als Václav uit Tsjechië en is met drieënveertig jaar de oudste novice. Zdeněk is priester en heeft daarnaast een achtergrond in klassieke talen. Samuel en Ján komen ook uit Centraal-Europa, Slowakije om precies te zijn. Samuel is met twintig jaar veruit de jongste en heeft een jaar geleden zijn middelbare school afgerond. Ján, vierendertig, heeft net als Zdeněk al zijn priesterwijding ontvangen en heeft daarnaast drie jaar wiskunde gestudeerd. Jovi vertegenwoordigt de Britse provincie, is drieëntwintig jaar oud, en heeft recent zijn studie theologie afgerond. En Tim ten slotte is achtentwintig jaar, komt uit Nederland en heeft natuurkunde gestudeerd in Delft en daarna een aantal jaar gewerkt als ingenieur.

Novicemeester

Naast de nieuwe novicen heeft Manresa House nog een nieuwe bewoner mogen verwelkomen: pater Matthew Power. Hij is een voormalig studentenpastor aan de universiteit Oxford en volgt Simon Bishop op als novicemeester, die zijn taak om gezondheidsredenen neer heeft gelegd. Samen met de socius pater Pavel Bačo uit Tjechië is Matthew verantwoordelijk voor de vorming van de novicen. Simon blijft wonen in de gemeenschap en zal Matthew bijstaan in diens taak van novicemeester.

Manresa House - Achteraanzicht met nieuwe vleugels.

Beeld van de Vlaamse beeldhouwer Albert Termote - De jonge jezuïet Stanislas op weg naar Rome.

Interieur kapel - Manresa House

De ondersteunende gemeenschap bestaat uit zes vaste bewoners, gevormde jezuïeten: naast Matthew, Simon en Pavel wonen hier de Britse jezuïeten Geoff te Braake, die als broeder het praktische reilen en zeilen van het huis voor zijn rekening neemt, David Smolira en Jim Crampsey.

Nieuw onderkomen

En dan het nieuwe gebouw. In 2017 is besloten om het noviciaat, bestemd voor de Britse en Ierse provincies, de Lage Landen (ELC) en de Tsjechische en Slowaakse provincies, in Birmingham te laten blijven. Het gebouw werd volledig gerenoveerd en meer geschikt gemaakt voor de bezoekers die er een retraite willen komen doen. Het idee was om het gebouw meer uitnodigend te laten zijn, met meer licht, en haar religieuze functie duidelijker naar voren te laten komen. De meditatie uit de Geestelijke Oefeningen over de twee standaarden vormde hiervoor een belangrijke inspiratiebron. Net zoals de 'nederige plek, in hoge mate aantrekkelijk' waarin Christus plaats neemt, uitnodigt om Hem na te volgen, zo wil het gebouw een uitdrukking zijn van zijn roeping voor iedereen, en novicen in het bijzonder, om Hem te volgen. Op 30 november 2020, op het feest van St. Andreas (patroonheilige van het eerste noviciaat in Rome) is gestart met de renovatie en twee jaar later, op 28 november 2022, hebben de eerste bewoners het gebouw in gebruik genomen. Het originele gebouw is uitgebreid met twee vleugels. Een gastenvleugel met zes kamers, een grote

eetzaal en een keuken, en een vleugel voor de vaste gemeenschap en de novicen met achttien slaapkamers en een nieuwe kapel.

Kapel

De kapel is gebouwd aan de straatkant, om zo meer zichtbaar aanwezig te zijn in de wijk. Het interieur is licht en sober met veel hout. Voor het altaar en de ambo is gebruik gemaakt van het hout van een oude beuk uit de tuin die plaats moest maken voor de nieuwe vleugel. De originele vorm van de boom is nog steeds zichtbaar en vormt zo een symbool voor het leven in het noviciaat. Zoals de beuk op een nieuwe manier dienstbaar is aan God, zo maken ook de novicen een transformatie door op weg naar een nieuw leven in dienstbaarheid.

Het oude gedeelte van het gebouw heeft een volledig nieuwe indeling gekregen. Op de begane grond is er nu een grote ontvangstruimte met openslaande deuren naar de nieuwe tuin en de eerste verdieping wordt bijna volledig in beslag genomen door de nieuwe bibliotheek, die ook een Nederlandstalige afdeling bevat.

Daarnaast hebben de Lage Landen ook een andere bijdrage geleverd aan het nieuwe gebouw. In 1962 heeft de Vlaamse beeldhouwer Albert Termote, die vooral in Nederland werkte maar ook enkele jaren in Engeland heeft gewoond, voor het Stanislascollege in Delft een prachtig beeld gemaakt van de jonge jezuïet Stanislas op weg naar Rome. Stanislas Kostka is de patroon van de novicen. Een afgietsel van dat beeld staat nu bij de ingang van de kapel als teken van zijn gezelschap.

Duurzaamheid

Er is veel aandacht gegeven aan de duurzaamheid van het nieuwe gebouw. Zo wordt er gebruikgemaakt van aardwarmte door middel van acht aardwarmtepompen die 125 meter de grond in gaan, op het dak zijn zonnepanelen geïnstalleerd en er is een verwarmingssysteem dat is opgedeeld in verschillende zones en gebruik maakt van stralingswarmte. Kortom, er is veel nieuws te bezichtigen in Manresa House in Birmingham, en genoeg reden om een keer een bezoek te brengen aan het nieuwe noviciaat. De gemeenschap heet iedereen meer dan welkom!

Tim van de Veen
novice uit Nederland

AMSTERDAM

Xaveriushuis

Op zondag 4 februari werd herdacht dat de Stichting tot Behoud van de Krijtberg vijftig jaar bestaat. Toen in de jaren 1970 de Krijtberg dreigde gesloten te worden, heeft de Stichting een hoofdrol gespeeld bij het openhouden van de kerk. In 1977 was het pleit beslecht: de Krijtberg zou voortbestaan als rectorale kerk, bediend door de jezuïeten. * In de gebedsweek voor de eenheid van de christenen werd in de Krijtberg een geslaagde gebedsdienst gehouden van de Amsterdamse Raad van Kerken. * Ben Frie is bezig met de overbrenging van het kunstdepot van de regio van Nijmegen naar Heverlee. Er is overleg met Parcum (Museum voor religieus erfgoed) in Heverlee over het beheer van ons kunstbezit in de toekomst. Zo zou er overleg moeten plaatsvinden met het Amsterdamse Ignatius Gymnasium over de plaatsing van een beeld van Ignatius, dat daar nu nog volledig ontbreekt. Ben gaf een retraite 'Geestelijke Oefeningen en film' in Drongen. Hij blijft verder betrokken bij de begeleidingsteams van de Geestelijke Oefeningen in Nijmegen en Amsterdam. Bovendien volgt hij de *Living Stones* op de voet. * Nikolaas Sintobin won met zijn boek 'Levenslessen. Hoe oude wijsheid jouw leven in bloei zet' (Lannoo, Tielt, 2023) in 2023 de Publieksprijs voor het Spirituele en Christelijke Boek. In Nederland werd dit boek genomineerd voor het beste theologische boek van het jaar. Het boek is geschreven in 'een taal die onze geseculariseerde cultuur kan verstaan'. Het gaat over het ernstig nemen van de innerlijke bewegingen die je ervaart bij wat je aan het doen bent. * Marc Lindeijer is bijna klaar met zijn boek over moeder Trees, de stichteres van vier congregaties, en onderricht ondertussen zestien lokale zoekenden in het geloof en vijf Rotterdamse studenten in de kerkgeschiedenis. Eens in de maand reist hij af naar Nijmegen voor een lang weekend bij 'zijn' zusters van het Heilig Hart. * Pascal Calu heeft een leesgroep voor jongeren van 18 tot 37 jaar in het Engels over de autobiografie van Ignatius. Hij werkt, met de *Living Stones*, aan de organisatie van de zaterdagavondgroep (in het Engels) voor jongeren na de Engelse mis in de Krijtberg. Omdat dan de pastorie uit zijn voegen barst, moeten ze uitwijken naar het Ignatiushuis in de Beulingstraat. * Ben Frie, Jan Stuyt, Ward Biemans en Bart Beckers ondersteunen afwisselend een meditatiegroep van jonge mensen,

in het Engels. * De *Living Stones* gemeenschap hield in januari een lezingenreeks van vier avonden. Eerst over de Openbaring des Heren; over *xenosofia*, de wijsheid van de vreemdeling (door Emanuele Iula s.j. uit Napels); een reflectie over menselijk lijden aan de hand van de brief Salvifici Doloris van Johannes Paulus II (door Ward Biemans); en over Etty Hillesum, bij de herdenking van de slachtoffers van de Holocaust (door Benoit Duterque van de *Living Stones* gemeenschap).

ANTWERPEN

Romero-Loyola

Eind oktober heeft Bart Beckers in Rome deelgenomen aan de samenkomst van de JECSE (*Jesuit European Committee for Primary and Secondary Education*) waarop meer dan honderd directeurs van secundaire scholen elkaar ontmoetten. * Net als vorig jaar bezocht in december een vijftal scholastieken uit de rue Blomet ons huis. De samenstelling van de groep was heel gevarieerd: Frans, Egyptisch, Indisch, Libanees... * Samen met Cecilia Vanneste was pater socius Bart van Emmerik begin december aanwezig bij de vergadering van Apostolic Planning in Rome. Ze brachten er verslag uit over de werking van IgnAN in onze regio. * Bart van Emmerik was een week in Salamanca met de Europese gedelegeerden van de ignatiaanse spiritualiteit, en voor de tweede maal heeft hij samen met Tineke Renkema een abdijgemeenschap in Nederland begeleid in een traject van Gemeenschappelijke Onderscheiding (GeOs). * Regionaal overste Marc Desmet begeleidde met de stuurgroep weer familiedagen in Drongen. * Marc Desmet en Theo van Drunen (gedelegeerde voorsafeguarding van de Regio) hebben bij het Vlaams parlement verslag uitgebracht over de wijze waarop het seksueel misbruik in de ELC-regio is opgevangen. Hetzelfde hebben zij gedaan tegenover de bevoegde onderzoekscommissie van het Belgisch parlement. * Uit de residentie 'Pierre Favre' (Leuven) mochten we het bezoek ontvangen van onze medebroeders Bastiaan van Rooijen en Perrin Lefèbvre, aangelokt door een stad 'vol musea', zoals ze dat voor ons formuleerden.

BIRMINGHAM

Manresa House - noviciaat

Er is veel gebeurd de afgelopen maanden in het noviciaat in Birmingham. De zeven eerstejaars novicen hebben hun eerste experiment erop zitten, namelijk

de dertig daagse retraite in St. Buenos, en ze zijn halverwege november daarvan teruggekomen. * De weken daarna waren goed gevuld met onder andere een openstelling van het nieuwe gebouw voor de buurt, meehelpen met het geven van een vierdaagse retraite speciaal voor gevangenen en het meewerken aan verschillende vieringen ter voorbereiding op Kerstmis. * In de tussentijd hebben we Sinterklaas in het klein gevierd met dank aan de familie van pater Dries van den Akker s.j. die ons een grote doos chocoladeletters had gestuurd. * De kerstnacht hebben we gevierd met de St. Francis parochie in Handsworth (Noord-Birmingham) en de dag zelf vierden we hier in Manresa House met een aantal gasten, waaronder een aantal bevriende zusters en de provinciaal van de Slowaakse provincie. Aangezien de huidige gemeenschap bestaat uit vijf verschillende nationaliteiten bood dit een mooie gelegenheid om kennis te maken met elkaars kersttradities. * Na kerst konden de novicen een aantal dagen hun familie en vrienden bezoeken om samen met hen Nieuwjaar te vieren. Omdat ook een aantal van de vaste gemeenschap de dagen na kerst ergens anders doorbracht, was het in Manresa House zelf vrij stil. Op vijf januari was iedereen weer terug vol goede moed voor het nieuwe jaar. * Voor de novicen was er in januari weer een gevuld programma: in de eerste week stond een cursus over geestelijke onderscheiding op de planning, samen met novicen van de Sociëteit uit Innsbruck en met vrouwelijke novicen van de *Faithfull Companions of Jesus, Congregation of Jesus* en de *Congregation of our Lady of Sion*, die allemaal speciaal hiervoor naar Birmingham waren gekomen. Voor velen was dit een verrijkende ervaring: niet alleen de inhoud zelf gegeven door zuster Johanna Schulenburg CJ was opbouwend, ook de ontmoeting met leeftijdsgenoten van over de hele wereld die net als wij voor een religieus leven hebben gekozen was bemoedigend. * De week erna zijn we bezig geweest met de Constituties samen met pater János Lukács s.j. uit Hongarije en vervolgens met de gelofte van gehoorzaamheid met Johan Verschuere s.j. die ons hiervoor in Birmingham is komen opzoeken. Het was een voorrecht om te mogen delen in hun inzicht en wijsheid. * Daarnaast zijn de novicen gestart met het geven van catechese aan kinderen en tieners, uit de St. Mary's Church in onze wijk Harborne, die zich voorbereiden op hun eerste communie of hun vormsel. De groep is dit jaar

erg groot: vijfenzeestig kinderen in totaal. * Verder zijn we erg blij met ons nieuwe gebouw dat nu bijna een jaar bewoond is. De lijst met klusjes die nog moesten worden gedaan, wordt steeds kleiner. Tegelijkertijd zijn er nog wat kinderziektjes die verholpen moeten worden, en is er ook nog veel werk te verzetten in de nieuwe tuin. Genoeg te doen voor komend jaar! (Zie ook het artikel elders in deze aflevering van *Jezuïeten*).

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

'Het leven is een feest!' Zo zou ik de voorbije maanden in Capenberg willen typeren. Toch was de start in mineur. We namen op 4 november afscheid van Gerard Van den Bogaert, leraar op rust van het Xaveriuscollege en een tijdje in onze gemeenschap opgenomen. Maar sinds onze griepspuit op 15 november was er geen houden aan. * Het begon op 24 november met een sfeervolle gezamenlijke viering van de ziekenzalving voor mensen van Huize Stracke en flatbewoners die eraan wensten deel te nemen. Aansluitend de feestmaaltijd met ragoutstoverij en alles erop en eraan. Dan werd het stilaan tijd voor de Sint en zijn Roet Piet. De gelegenheid om een feest te organiseren voor jong en oud, geanimeerd door het swingend verteltheater 'Pulcinella'. Ondertussen organiseerden de OXACO-Senioren een boeiende lezing over Ethiopië met als gastspreker oud-leerling Marc Swolfs. Ook zette de gemeenschap Ludo Vanden Broek even in de bloemetjes: 75 jaar Sociëteit! Wie doet het hem na? Bubbels en versnaperingen konden niet ontbreken. * Negen december: eindelijk weer kerstmarkt. Geen coronaperikelen, dus ging men er stevig tegenaan. Van alles en nog wat voor jong en oud: zelfgemaakte creaties, verse wafels, verse soep, maatjes en jenever, kindergrime en ander leuks. Je ziet het, de meer dan zeshonderd bezoekers kwamen ruim aan hun trekken. * Voor je het weet, zit je aan Kerstmis. Het Vrienden-koor gaf de aftrap met een kerstconcert. Op Kerstmis zelf was er eerst de plechtige viering in een afgeladen kapel, gevolgd door een kerstmaal met als blikvanger parelhoen met truffelgehakt. De tweehonderdzestig deelnemers lieten het niet aan hun hartje komen. * Bij de jaarwende was het iets bescheidener: op 31 december werden we getrakteerd op een concertje in de kapel en daarna een eenvoudige lunch met een glaasje cava en feestelijk belegde broodjes. Zondag 7 januari schoof Marieke Rens, zus van Frans Rens, bij

ons mee aan tafel. * En *last but not least*: op 23 januari vierden we onze derde honderdjarige van Huize Stracke met een feestelijke receptie. Het duo Nomad nodigde uit tot een bescheiden dansje, de leeftijd weet je wel. Zeg nu zelf, meer moet dat niet zijn!

BRUSSEL

Arrupe

AD MMXXIV is het zilveren jubileumjaar van Residentie Arrupe! In het jaar 1999 daalden immers de Vlaamse provinciaal en zijn gevolg af van de Brusselse Kruidtuinberg naar de Zenneoever. Vervolgens installeerden zij zich hier in deze gerieflijke en superbereikbare ambtswoning. Dit jaar ook vierden we al het tachtigjarige bestaan van pater Walter Devos en het gouden jubileum van de laatste geloften van onze overste, Hugo Carmeliet. * Deze glorie gaat echter gepaard met een dringende herstelling aan onze gevaarlijk afbrokkelende gevel, het wegpompen van overstromingswater en het barricaderen van onze inkomhal. Die laatste maatregel richt zich vooral op buurtjongens die noodlottig gehecht lijken aan zinsbetoverende substanties en fel belust zijn op kroonjuwelen. Op oudejaarsnacht blies een loebas de gemeentelijke glascontainer op (Wit Glas). Flarden kunststof vlogen tot aan onze deur. De oerknal suist nog na in onze gepensioneerd oren. Ook wordt het glazen omhulsel van het wachthokje aan onze tramhalte nu halfmaandelijks vergruizeld. Wij willen u hier telkens wel de schoonste kant van de penning laten zien, eilaas "al wat in de wereld is heeft verscheiden averechten en omslagen", zoals ze bij ons vroeger zegden. * Hoe dan ook, wij doen rustig verder. Lichtelijk spartaans en ietsje stoïcijns was onze opvoeding, en daarbij houden wij steeds het Magis voor ogen. Pater Charles Verhezen plant rozen, rijdt rond, bezoeken aflegend en mondvoorraad thuisbrengend. Jos Janssens trotseert kille biechtkapellen en tochtige krochten in de bibliotheek der Bollandisten. Rik De Gendt befietst het jaagpad langs het kanaal van Willebroek. Frans Chanterie houdt contact met sociale instellingen in de buurt. Ludwig Van Heucke houdt dan weer gastenkamers in orde en belt een boom-snoeier op. Eens komt de lente weer.

DRONGEN

Hurtado

Op het platteland voel je het effect van de elementen

wat sterker dan in de stad. Dat bleek toen begin januari het waterpeil van de Leie, die vlak langs de Oude Abdij stroomt, flink steeg. De weilanden, die onderdeel zijn van het domein, kwamen totaal onder water evenals sommige gazons. Nu het water weer op een normaal niveau is, kunnen we constateren dat er geen blijvende schade is ontstaan. * Tijdens de overstroming was Wiggert Molenaar op bezoek bij zijn familie op het Waddeneiland Texel. Hij zocht het element water op en nam deel aan de traditionele nieuwjaarsduik in de Noordzee. Een week eerder hadden de jezuïeten het kerstfeest in de Abdij gevierd met een maaltijd en een goede film in de 'huisbioscoop'. * U leest het goed: 'huisbioscoop'. De verhuisdatum naar het appartement is weer uitgesteld, maar ondertussen redden de vier jezuïeten van de Abdij zich goed. We logeren in mooie kamers en een van de kleinere zalen is onze woonkamer - en bij gelegenheid dus bioscoop. We eten mee van wat Mieke en Annelies klaarmaken voor de bezoekers van het bezinnings- en conferentiecentrum en komen niets tekort. * Het opschroeven van het aantal bezoekers van de Oude Abdij van Drongen blijft een prioriteit. Wat het bezinningscentrum - ofwel retraitehuis - betreft, doen Renate Cauwels en haar nieuwe collega Pieter Malengier hun uiterste best. Op de administratie hebben we twee nieuwe collega's verwelkomd: Ellen en Jonas. Een weekend over Jezus en Paulus, een nieuw initiatief van Wauthier de Mahieu, trok bij de aankondiging al snel belangstellenden. * Maar er zijn ook programmaonderdelen die al een paar jaar met succes doorgaan. Een mooi voorbeeld daarvan is 'Voedsel voor onderweg' (V.V.O.) op de eerste zondag van de maand: een lezing, de eucharistie, een aperitief en een maaltijd. Verder zijn er bijvoorbeeld de Familiedagen en de Paas3daagse. Gespreksgroepen zoals die van GCL (Gemeenschap van Christelijk Leven) vinden een welkom onderdak in de Abdij. * De jezuïeten proberen hier hun bijdrage te leveren, maar behalve actie bestaat ons leven ook uit contemplatie - vaak door reflectie over ons dagelijks leven. Elke maand wijden we één communiteitsavond aan het biddend lezen van een hoofdstuk uit de *De Statu Societatis Jesu* van pater generaal Arturo Sosa s.j.. Dit leidt doorgaans tot mooie gesprekken. * Tenslotte: de afspraken tussen de Oude Abdij en het Sint-Barbaracollege in Gent lijken nu wel afgesprongen. Het gedeelte van de Abdij bekend als 'het abbatiaal' wordt waarschijnlijk toch

geen dependance van het college en ook de broodnodige restauratie ervan is nu opgeschort. Dat is reuze jammer onder andere omdat ook hier de sporen van de elementen meer en meer zichtbaar worden. *To be continued.*

HEVERLEE

Sint-Jan Berchmans / Lerkevel

Eind oktober is onze overste voor een korte week weer de oceaan overgevlogen naar New-York, Boston en Chicago op fundraising voor de Bollandisten. Eens te meer kwam hij onder de indruk van de *American way of life en building*: "Het is er allemaal zo groot!". * De 51ste editie van de 24urenloop van de faculteiten van de KU Leuven had dit jaar een speciale betekenis voor onze studenten van Lerkevel. Het was niet hun bedoeling de pijlsnelle lopers van het sportkot te verslaan. Ze wilden hun kotgenoot, Max Pollet en laatstejaars burgerlijk ingenieur, helpen het honderd kilometer record te breken. En het is gelukt! In de plassende regen, luid aangemoedigd door een menigte van zo goed als 50.000 toeschouwers, liep Max als de ster van het evenement maar liefst 201 rondjes van 550 meter op de atletiek piste van het sportkot. * Drie paters Oblaten kwamen eind november voor 'een paar weken' bij ons wonen omdat hun huis in Blanden wegens werken aan de weg voor een tijd niet meer toegankelijk was. Zoals men van openbare werken op het einde van het jaar kon verwachten, hebben de 'paar weken' wat langer geduurd. Ook al geldt eveneens voor hen 'Oost-West, thuis best', onze drie gasten hebben er blijkbaar van genoten om Kerstmis en Nieuwjaar met onze gemeenschap te kunnen meevieren. * Pater Ben Frie kwam uit Amsterdam regelmatig bij ons voorbij om plaats te maken voor de Nederlandse jezuïeten *pretiosa* die nu bij ons worden ondergebracht (zie ook het artikel elders in *Jezuiten*). * Op de avonden van zaterdag 16 en zondag 17 december schitterde in onze kerk de Bachtrompet boven het machtige Arenbergkoor uit, tijdens een groots kerstconcert. Ook de gemeenschap was uitgenodigd want het fel gewaardeerde zangkoor van de hertog van Arenberg repeteert reeds dertig jaar elke week in onze kerk. De hertog kon helaas niet aanwezig zijn. Enkele van de meest geliefde nummers uit het Kerstatorium van Bach, aangevuld met Händel en Buxtehude, en besloten met samenzang van Stille Nacht en Halleluja van Händel maakten dit kerst-

concert tot een opgewekte en sfeervolle beleving. Een bomvolle kerk getuigde van de grote aanhang en waardering die dit koor bezit. * Op 20 december, kwam Pater Bert Daelemans ons een mooie conferentie geven over Bidden met Kunst. * Het natte en winderige herfstweer heeft ons niet tegengehouden feestelijk en gezellig Kerstmis en Nieuwjaar te vieren. De problemen met gebrek aan personeel in de verzorging sector is echter ook in ons verzorgingstehuis voelbaar geworden. Het weegt soms op onze onvolprezen verpleging, verzorging en poetsdienst, vooral als een personeelslid wegens ziekte een tijd afwezig blijft. * Tussen de vele studentenresidenties in het Leuvense heeft ons huis Lerkevel met zijn 158 studenten een uitgesproken eigenheid. Die drukt zich onder meer uit in het verplicht deelnemen aan minstens één 'module' per jaar. Soms kan men ook nog meepikken uit andere interessante 'modules'. Zo kwam Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad van 2009 tot 2014, niet alleen voor de ingeschrevenen van de 'wereldmodule' maar voor een zeer uitgebreid publiek, waaronder ook een aantal paters, over zijn politieke carrière spreken. Een echte opsteker voor onze jongeren die dromen van maatschappelijke inzet, vaak tegen de stroom in.

LEUVEN

Pierre Favre

We zijn het academische jaar 2023-2024 gestart met veertien huisgenoten waaronder een aantal nieuwe medebroeders. Bert Daelemans, die al enkele jaren sacramentologie doceert en werkt rond spiritualiteit en kunst aan de universiteit van Comillas in Madrid, was het eerste semester van 2023 lid van onze gemeenschap. Zijn programma was rijk gevuld. Hij genoot van de lessen die hij mocht geven aan de KU Leuven (Triniteit en heilsleer, Leiderschap en spiritualiteit), vooral van de heterogene groepen die interessante discussies opleverden. Een hoogtepunt voor hem tijdens dat eerste semester was de persoonlijke ontmoeting met paus Franciscus in Rome, n.a.v. een uitnodiging van het Discasterie van cultuur en onderwijs om te spreken over jongeren in universiteitspastoraal. Bert gaf verder lezingen in Parijs (een congres over 17e eeuwse jezuïetenesthetiek) en Barcelona (kerkarchitectuur en ecclesiologie na Vaticanum II). Het tweede semester verblijft Bert in Madrid, waar hij enkele nieuwe nieuwe vakken

doceert. * Perrin Lefebvre (EOF) en Bastiaan Rooijen (ELC) zijn dit jaar eveneens nieuwe huisgenoten en starten een master-na-master theologie. Perrin combineert zijn studie met het doceren van economie aan de Universiteit van Namen terwijl Bastiaan dat doet met een master-na-master in mensenrechten en criminologie. In het tweede semester begint Perrin ook de voorbereiding op de wijding tot het diaconaat. * De promovendi Rinald D'Souza (Goa en ondertussen terug vertrokken naar zijn provincie), Vana Chinnappa (Andra Pradesh), William D'Britto (Bombay) en Simon Nsielanga (ACE) zijn allemaal actief bezig met het schrijven van hun proefschrift. Als vereisten combineren ze hun schrijfwerk met presentaties die ze geven in seminars en conferenties. Onlangs gaf Simon een gesmaakte presentatie over de rol van de eerste Afrikaanse jezuïeten in het afrikaniseringsproces van de jezuïetenprovincie in Centraal-Afrika. William verbleef nog tot einde januari in India waar hij canoniek recht doceert aan Jnana Deep, een theologisch instituut van de jezuïeten in Pune. * Jos Moons (ELC) gaf verschillende bezinningsdagen en lezingen over synodaliteit in Nederland en Vlaanderen, verbleef in Rome bij een expert-seminar over synodaliteit en maakte daar een uitstapje naar Assisi, en genoot van het nieuwe vak dat op zijn bordje viel, 'inleiding theologie'. * In het weekend van 24-25 februari boden we jonge mannen met het programma: *Jezuïet worden; iets voor jou?* een unieke kans om kennis te maken met het jezuïetenleven. De organisatie lag in handen van Walter Ceyskens en Bastiaan van Rooijen. * Rob Faesen, onze overste, sprak op een internationaal congres aan de universiteit van Nijmegen over de rol van de heilige Titus Brandsma in het beginnende Ruusbroecgenootschap en was gastspreker op een internationaal congres aan de Noorse Academie te Rome, over Ruusbroec en de cultus van relieken. Op de jaarlijkse Ruusbroecdag van het Ruusbroecgenootschap werd er een *laudatio* gegeven over Rob, ter gelegenheid van zijn emeritaat. Hij gaf er zelf ook een lezing, over 'contemplatief in de actie'. Voor de Thomas More Stichting gaf Rob te Utrecht een huis-kamercollege over zijn essay 'Ontmoeting'. En tot slot gaf hij een presentatie aan een expert-seminar over contemplatie en de intellectuele traditie te Leuven, gesponsord door de *Templeton-Foundation*. * De eindejaarsperiode in de gevangenis is een moeilijke tijd, Leo De Weerd had de traditionele kerstviering met

gedetineerden in verschillende gevangenissen: Brussel, Leuven-centraal en Tongeren. Als hoofdaalmoezenier bezocht hij ook enkele aalmoezeniers werkzaam in onze Vlaamse gevangenissen. Deze opdracht blijft hij combineren met het pastorale werk in de gevangenis in Sint-Gillis (Brussel).

MECHELEN

Leliëndaal

Op 24 november was er het huisbezoek van onze regionale overste Marc Desmet. Verschillende afgevaardigden van de stad Mechelen, onder andere Burgemeester Bart Somers zelf, kwamen onze gebouwen bekijken. De gemeenschap zal immers in de zomer van 2024 Mechelen verlaten. De regionale overste en de economen van de Regio onderhandelen met de bestuurders over de toekomst van Leliëndaal (gebouwen, kerk en tuin) waarvoor de stad Mechelen grote interesse heeft. * Als eerste fase in de ontmanteling van ons huis zijn we begonnen met de herbesteding van de bibliotheek. De archivaris van de stad was zeer geïnteresseerd in de sectie Mechelse heemkunde die Maurice Delbaere had verzameld. Toon kon de vracht ignatiaanse spiritualiteit, die Wiggert Molenaar had uitgekozen, naar Drongen vervoeren. En Herman De Weerd sleurde hele bananendozen vol Franstalige boeken naar Heverlee, om die naar de diocesane bibliotheek van Kinshasa te laten verschepen. * Dit jaar begeleiden Toon, Philip en Frans zeven retrainanten bij Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven (GODL). Wouter begeleidde een gebedsweek in de dekenij Maasmechelen. Hij begeleidt ook diverse gespreksgroepen voor jongeren. Daarnaast jaagt hij ook op muizen, met bescheiden resultaat. We zijn met vier medebroeders in huis en naast de diensten in onze eigen kerk worden we dikwijls gevraagd om in verschillende parochiekerken van Mechelen voor te gaan. * De jonge scheutisten, die vorig jaar in ons huis woonden, zijn verhuisd naar de pastorie van Hanswijk en werden ondertussen priester gewijd: Poulard (uit Haiti) eind juli in Muizen, Jerry (uit Centraal-Afrika) eind januari in Yaounde (Kameroen). Zij zijn ingeschakeld in de pastoraal in Mechelen en omstreken. * Een asielzoekend Syrisch gezin met drie jonge kinderen, dat door Sant'Egidio in ons land kon worden binnengebracht, vond gedurende twee maanden opvang op onze derde verdieping in afwachting dat zij een huis van de Mechelse parochies konden betrekken.

Wouter Blesgraaf was hun contactpersoon met de gemeenschap. Zij kregen ook veel ondersteuning van geëngageerde gelovigen uit de Mechelse parochies. * Frans Mistiaen, die tot econoom van de gemeenschap in Heverlee is benoemd, gaat er reeds elke week één dag werken. Hij wordt ingewijd door zijn voorganger Marc Van Nieuwenhove. * Philip Debruyne, onze kerkprefect, zorgt ervoor dat in de kerk naast de viering ook nog andere zinvolle activiteiten doorgaan. Er is maandelijks een viering de 'kerk van de Nazarener', een nieuwe kerkgemeenschap die zich in Mechelen aan het vormen is. Er was een gewaardeerd optreden van het Atmos Quartett Wien. De adventsconferentie van de Mechelse parochies met Annemarie Gielen van Pax Christi bracht heel wat volk in de kerk. Ook de oecumenische viering van de Mechelse kerkgemeenschappen in de week van de eenheid ging in onze kerk door. Op 23 januari kwamen een veertigtal mensen, die hier geregeld naar de diensten komen, deelnemen aan een Kerkvergadering rond de toekomst van onze geloofsgemeenschap. Er was vooral veel dankbaarheid voor wat de jezuïeten hier aangeboden hebben. * Toon Suffys is getekend door het verlies van een broer en een zus in één maand tijd. Hij blijft geloven en mensen begeleiden in de Geestelijke Oefeningen en in geestelijk leven.

NIJMEGEN

Aqua Viva

Peter Lutjeveld is medio november met Jan Bentvelzen en Tjeerd Jansen nog een laatste keer naar zijn oude appartement in Den Haag getogen. Met dat bezoek werd een tamelijk uitgerekte verhuizing afgesloten. Begin februari brak Peter bij een val zijn schouder en werd hij opgenomen voor revalidatie in Dekkerswald. * In november vond er weer een themaweek plaats. Een Caraïbische week dit keer, met onder andere aandacht voor onze overzeese Rijksdelen. Er kwamen een paar verrassende nieuwe gerechten op tafel, die dusdanig in de smaak vielen dat ze in het vaste repertoire van onze keukens mogen komen. Wij hadden ook het stembureau in huis. Voor de nationale verkiezingen, die helaas ook verrassend uitvielen. * De viering van het vijftigjarig priesterjubiläum van Rob van Hellenberg Hubar op 8 december was heel feestelijk. Rob had zijn directe familie uitgenodigd, die na ontvangst met koffie en gebak, ons vergezelden naar de viering in de kapel waarin Jan Bentvelzen

voorging. De middagmaaltijd werd afgesloten met een in verband met Rob onvermijdelijke-Bossche Bol. De feesteling hield zelf nog een warme, emotionele en geheel bij hem passende toespraak. * We vierden ook heel feestelijk Kerstmis met een kerstmiddag voor de bewoners, die heel goed bezocht werd en erg gezellig was, en met het inmiddels gebruikelijke kerstdiner voor onze medewerkers. Een mooi moment om de medewerkers te bedanken voor de manier waarop zij zich inzetten voor onze bewoners. Die inzet maakt dat het hier goed wonen is. Marc Desmet hield een korte toespraak en sloot die af met een muziekstuk op zijn dwarsfluit. En dan was er natuurlijk de 'gewone' kerstviering van de gemeenschap. Het was een wat vreemde Kerst, met een vierde adventsweek en de kerstnachtviering die allebei op dezelfde zondag vielen. De adventstijd was goed geweest, met iedere dag een vesper, waarbij wij gebruik maakten van de teksten van de digitale retraite van het Platform. En de vieringen van de kerstnacht en eerste kerstdag waren zeer goed, met de gebruikelijke feestelijke afsluiting aan tafel. * Na alle feestelijkheden waren er ook een paar in- en verhuizingen. In Aqua Viva werd een nieuwe pastor aangenomen. Jantje Bax nam afscheid. Met enige spijt, want het werk bij ons was haar goed bevallen. Ook wij zagen haar niet graag gaan. Gelukkig kon er snel een vervanger worden aangesteld, Rudy de Kruijf. Ook intern hadden we twee verhuizingen. Jan Bentvelzen verhuisde van de 3e naar de 5e verdieping en Bert ten Berge van de galerij naar de corridor. * De aanleiding voor die laatste verhuizing was verdrietig. Want wij namen afscheid van Benoît Stoffels, waarvan de gezondheid de laatste tijd gestaag achteruit ging. In alle rust overleed hij op 21 januari. Veel huisgenoten én medewerkers hebben warme herinneringen aan de tijd dat Benoît minister was van onze gemeenschap. Hij hield ervan om sfeer te scheppen en was daar ook goed in. Velen kwamen dan ook naar de afscheidsviering op 27 januari. Niet alleen was de familie van Benoît in grote getalen aanwezig, maar er waren oud-leerlingen en mensen die hem als begeleider, docent van Bovendonk of in een pastorale rol hadden meegemaakt. Het werd een warm afscheid. * Bij het bijna ter perse gaan van dit nummer overleed op 17 februari Nico van Westen, in alle rust en vrede in zijn middagslaap. Hij was een markante en trouwe medebroeder en huisgenoot, die gemist zal worden.

Carel van Tulder s.j. blikt terug op de Oecumenische Basisgroep Maastricht.

Sinds vijf jaar woont Carel van Tulder s.j. (Amsterdam, 1932) in Aqua Viva, Nijmegen. Deze Amsterdammer ging naar de HBS van het Ignatiuscollege en studeerde daarna weg- en waterbouwkunde aan de HTS, maar brak de studie af om Latijn te leren aan de Schola Carolina en daarna in te treden in 1954. Na zijn opleiding in filosofie en theologie heeft Carel zijn hele werkzame leven doorgebracht in Maastricht. Tweeëntwintig jaar was hij werkzaam als agoog bij de afdeling preventie van RIAGG Maastricht. In het weekeinde werkte hij als pastor in de Citykerk en in de kloosters van de religieuzen. In 1992 werd hij zestig jaar en ging met prepensioen. Vanaf die tijd werkte hij als pastor, als begeleider en als bestuurder van zorginstellingen.

Maastricht was in die tijd een zeer katholiek bolwerk vol kloosters en parochiekerken. Ooit woonde, studeerde of werkte een zesde van de Nederlandse jezuïeten in die stad, waar ons grootste vormingshuis stond: het Canisianum. Toen in 1967 in Amsterdam een nieuwe opleiding startte met een geïntegreerd programma filosofie en theologie, verhuisden docenten en studenten daar naartoe. In Maastricht bleven een twintigtal medebroeders achter. De verkoop van het grote vormingshuis, gelegen aan de Tongersestraat, was geen eenvoudige zaak. In 1973 kocht het Rijk het gebouw voor de Universiteit Maastricht die informeel in september 1974 en formeel op 9 januari 1976 zou starten. De jezuïeten die het bijna lege huis met de kostbare bibliotheek in stand hadden gehouden, verhuisden naar het verzorgingshuis Berchmanianum. Acht jongere jezuïeten met werk in de stad vestigden in 1968 een gemeenschap aan de Lage Kanaaldijk. Carel was een van hen.

Citykerk

Op 30 juni 2021 verscheen op Facebook het bericht dat de Citykerk in Maastricht, begonnen in 1972, na bijna vijftig jaar haar activiteiten beëindigde. Reden om eens met Carel van Tulder te praten, die ruwweg zo'n vijftig jaar betrokken is geweest bij de Oecumenische Basisgroep Maastricht (OBM).

Het begin van deze basisgroep lag bij kapelaan John Schreurs in Scharn, een wijk in het oostelijk deel van Maastricht, die contact had met de jezuïeten werkzaam bij de Berchmans Compagnie, Kombi en andere activiteiten voor jongerenpastoraat. De meeste jezuïeten in de kleine gemeenschap aan de Lage Kanaaldijk waren betrokken bij wat eerst nog het 'congregatie-werk' heette, later jongerenpastoraat. Vanuit dat huis werden contacten gelegd met de dominees ter stede en met geestverwanten zoals kapelaan Schreurs. Frits van der Ven s.j. en Carel van Tulder sloten zich aan bij een initiatief van parochianen in Scharn, die omstreeks 1969-70 discussieerden over de invulling van de zondag. Een vijftiental mensen kwam gedurende enige maanden op zondagmorgen bijeen en al gauw ging deze groep ertoe over om eigen diensten te gaan organiseren. Eerst in een zaaltje in Scharn. Het groepje werd groter en men verhuisde naar de Cellebroederskapel, op het terrein van de Beyart, het hoofdklooster van de Broe-

ders van Maastricht aan de Brusselsestraat. Deze laatgotische kapel had allerlei functies gehad, van hospitaal tot opslagloods, maar was tussen 1963-66 ingrijpend gerestaureerd. De kapel behoorde niet aan een van de parochies van de stad.

Oecumenisch

Deze basisgroep (OBM) had van begin af aan een oecumenisch karakter. Voorgangers waren priesters, dominees en ook leken. De vieringen kregen de naam van 'tafeldiensten'. Er werd huur betaald voor het gebruik van de Cellebroederskapel, die ook voor andere doeleinden werd verhuurd, zoals concerten, huwelijken en uitvaarten. Midden jaren zeventig stond de groep bekend als 'Citykerk'. De groep stond los van de parochiestructuur en viel niet onder de verantwoordelijkheid van de bisschop van Roermond.

Sinds 1964 werd in de katholieke kerken van Nederland de liturgie in het Nederlands gevierd, maar dat was in de eerste jaren vooral een uit het Latijn 'vertaalde' liturgie. Met het boek 'Om Vrede' van Huub Oosterhuis, dat in 1966 verscheen, werd een begin gemaakt met een creatieve Nederlandse liturgie, maar jarenlang werd in een doorsnee-parochie een 'vertaalde' liturgie gevierd. Sommigen priesters en kerkgangers wilden verandering. Carel: "De kerkgemeenschappen gingen steeds meer nadruk en bijna alle aandacht geven aan de liturgie op zondagen, terwijl wij als basisgemeenschap meenden dat de zondagsviering een viering is van wat door de week gedaan en ervaren wordt door de leden van die gemeenschap."

Huub Oosterhuis

Carel bladert door een paar bewaarde liturgieboekjes van de afgelopen jaren. Een prachtige afbeelding op de voorkant, een openingsgroet bij het aansteken van de kaarsen, een enkel lied van Oosterhuis, tafelgebeden geïnspireerd op Oosterhuis, teksten van bijvoorbeeld Marjoleine de Vos, voorbeden, thema's voor muziek, harpspel, een collectedoel voor zuster in Tanzania.

In de woorden van Carel: "Heel belangrijk voor onze basisgroep was de aandacht voor de andere wezenlijke taken van een kerkgemeenschap. Wij formuleerden dat als de vier pijlers: aandacht voor de interne groepsleden (interne contacten); aandacht voor de wereld buiten ons (externe contacten); leerhuis; vieringen (tafeldiensten). Zo hebben wij onder andere jarenlang de opleiding van jonge leden gefinancierd; we hebben hen geholpen bij hun studie en we hebben projecten in Zuid-Amerika gesteund. Ook hadden we contact met sommige parochies in Maastricht en vanzelfsprekend met andere basisgroepen buiten Maastricht."

18 Tijdsbeeld

In die jaren ontstonden overal in Nederland basisgroepen van gelovigen die op eigen initiatief eigen diensten organiseerden en ook eigen dienstverlening opzetten voor de samenleving. Er kwamen in 1972 congressen van de diverse groeperingen en er kwam een landelijke koepel: BBN, de Basisbeweging Nederland. De nieuwsbrieven van deze koepel zijn nog altijd in archieven te raadplegen. Vanaf 1975 speelde Fred Keesen (priester diocesis Rotterdam) een coördinerende rol in de BBN. Hij bleef dat doen tot 1985, toen hij zich associeerde met de Acht Mei beweging (AMB). De AMB werd opgericht door vooruitstrevende katholieken en kritische groeperingen, omdat zij niet betrokken werden bij het bezoek van Paus Johannes Paulus II aan Nederland. De paus ontmoette in die meidagen, louter vertegenwoordigers van orthodoxe snit.

Tegenwerking

In die jaren was er vaker een conflict tussen een bisschop en een parochie of tussen de bisschoppen en de gelovigen in landelijke RK organisaties. In juni 1979 was er een conflict met de bisschop van Roermond die niet duldde dat pater Anton Helt,

verbonden aan de Medische Faculteit Nijmegen en pastor Citykerk, en Frits van der Ven s.j., sinds 1974 studentenmoderator, vrijelijk actief waren in oecumenische vieringen. Frits had eigenhandig het oecumenische studentenpastoraat "Tafelstraat 13" opgezet met oecumenische vieringen in de Studenten Ekklesia. Het diocesis was nooit daar bij betrokken geweest. Het conflict liep hoog op, want bisschop Gijsen had de algemene overste (van de jezuïeten) in Rome erbij betrokken en hem gevraagd de beide paters te verbieden te functioneren in de Citykerk en Frits van der Ven ook te verbieden zonder benoeming van de bisschop als studentenmoderator te functioneren. De Nederlandse provinciaal voorkwam groter kwaad, door de volle verantwoordelijkheid te nemen van deze twee paters en hun werk niet langer als 'priesterlijke bediening' te kwalificeren, maar ze verder rustig te laten voortzetten wat ze al deden. Anton Helt schreef: "Wat de Citykerk betreft, ik hoop nu nog meer dan voorheen mijn inbreng te geven als Anton, met mijn geschiedenis en talenten, zoals anderen dat ook doen! Er groeien toch onmiskenbaar nieuwe ambten. Iedereen gaat op haar of zijn manier voor: de een is oor, de ander oog, een derde voet en een vierde hand...."

Ook andere bestaanscrises bedreigden af en toe de continuïteit van de Citykerk, maar de stuurgroep, met name de leden Corrie van Deursen en Tineke Darly, zorgde ervoor dat de zaak doorging. In de BBN-Nieuwsbrief van januari 2001 staat een berichtje over Maastricht, dat de Beleidsgroep een enquête had opgesteld over de uitgangspunten van de Citykerk en wat er van de leden verwacht mocht worden [...]. "Doodgewoon door blijven bestaan ... Volhouden. Wij hebben nog een missie. De volgende generatie heeft dat niet. Het is de 'ongerichte' generatie die er aan komt en die moet erg geholpen worden." Als Carel deze woorden hoort, zegt hij ze niet te herkennen. Inderdaad hebben de kinderen van de oprichters zich niet aangesloten bij de Citykerk. Na de officiële sluiting in 2021 blijft elke maand een groep van circa vijftien voormalige Citykerk-leden bij elkaar komen. "Daar hoor ik ook bij. Daarvoor ga ik maandelijks naar Maastricht."

Interview door Eduard Kimman s.j.

Kunstschatten in de Regio der Lage Landen

Toen de Vlaamse en Nederlandse provincies werden samengevoegd tot een Regio der Lage Landen (ELC) had dat ook consequenties voor het archief en het depot voor kunst en kostbaarheden - de staande uitdrukking in Vlaanderen is de '*pretiosa*'. Het archief werd al eerder ondergebracht in Leuven bij het KADOC. Het depot van kunst en kostbaarheden is ondergebracht in Heverlee en het depot van Nijmegen zou ermee moeten worden samengevoegd. Het depot in Heverlee verkeerde in een rommelige staat. Het leek aanvankelijk alsof er veel te weinig ruimte zou zijn om ook het Nederlandse depot daaraan toe te voegen. Toen het bericht kwam dat het Haags Historisch museum het bruikleen van de sociëteit aan dit museum wilde beëindigen en een groot aantal stukken teruggegeven zouden worden, werd de noodzaak om iets aan het depot te gaan doen des te dwingender.

Het regiobestuur stelde enkele medewerkers van het bouw bureau ter beschikking en in een dag werden wonderen verricht: herschikking, letterlijk ruimte scheppen en wat systematischer ordenen leidden ertoe dat het depot in ons huis in Heverlee genoeg ruimte heeft gekregen om de samenvoeging te realiseren. Er was wel heel veel in het depot gedeponeerd wat met *pretiosa* niet direct te maken heeft, dus enige ordening is noodzakelijk. Duidelijk is inmiddels dat we op termijn het beheer van de *pretiosa* niet zelf zullen kunnen behartigen, en daarom werd contact gelegd met het Leuven museum Parcum in de Norbertijnenabdij van Park. Op termijn zullen we daar onze *pretiosa* kunnen onderbrengen, niet dan nadat we hebben aangegeven hoe we ons in de geschiedenis willen presenteren aan de hand van de overgebleven objecten en wat wij werkelijk als *pretiosa* beschouwd willen zien.

De Amsterdamse jezuïet pater Ben Frie behartigt deze ontwikkelingen momenteel en hij is dan ook regelmatig te gast in de gemeenschap van Heverlee.

Ben Frie s.j.

Tijdens zijn verblijf kwam er een missive van de Vlaamse overheid dat "het ministerie van Cultuur heeft beslist om in het kader van het zgn. 'Topstukendecreet' uit 2003 (ter bescherming van het roerend cultureel erfgoed) voorlopig op te nemen in de lijst van de topstukken van de Vlaamse gemeenschap: de reliëkvoet van Joao Goto s.j. een Portugees scholastiek die in de zeventiende eeuw in Japan werd gemarteld en gedood - daarvan getuigt nu nog het voetgewricht dat in een rijk versierde zilveren voet is gevat. We hebben nu de 'beschermplicht als voorzichtig en redelijk persoon, moeten wijzigingen in de bewaarplaats aan de overheid melden en mogen het object niet buiten Vlaanderen brengen zonder voorafgaande toelating.'" Na enig zoeken werd de bewuste voet gevonden in de reliëkenkamer - in een schoenendoos.

Ben Frie s.j.

Alles onder de hemel

Ferdinant Verbiest en de ontdekking van China

Op 9 oktober 2023 was het precies vierhonderd jaar geleden dat Ferdinand Verbiest werd geboren in Pittem (nu in West-Vlaanderen). Van dat kleine landelijke dorp trekt hij naar de andere kant van de wereld waar hij een hoge functionaris wordt van de keizer Kangxi van de Qingdynastie en als enige westerling in de geschiedenis na zijn dood een postume titel krijgt. Dit opmerkelijke eerbetoon wijst op zijn enorme invloed en toch is hij voor velen in het Westen behoorlijk onbekend gebleven.

In 'Alles onder de hemel' neemt VRT-journaliste en Chinadeskundige Veerle De Vos de lezer mee in het wervelende verhaal van de jezuïetenmissie in China in de zeventiende eeuw. De titel dekt de lading eigenlijk niet: dit verhaal is veel breder dan enkel dat van Verbiest. De Vos heeft aandacht voor verschillende jezuïeten uit de Lage Landen die naar China trekken (in het bijzonder de vrienden Verbiest, Couplet, De Rougemont). Ze schetst ook heel mooi de context waarin het enthousiasme ontstond met de bezoeken van de Italiaan Martino Martini die in Europa steun kwam zoeken voor de Chinamissie.

Inculturatie

De Vos heeft aandacht voor de opleiding van de jezuïeten, de context van het eeuwfeest van de Sociëteit met de publicatie van de *Imago primi saeculi* (1640), de relaties met de gereformeerde Noordelijke Nederlanden, de wetenschappelijke interesse van de jezuïeten, de historische context van de machtovername in China door de Mantsjoes die de Mingdynastie vervangen door de Qingdynastie, en nog veel meer. Ditzorgt voor een rijk gestoffeerd boek dat de lezer helemaal meetrekt in de zeventiende eeuw en geen moment verveelt. Het boek leest als een historische roman.

Alles onder de hemel wisselt het historische verhaal van de jezuïeten af met persoonlijke reflecties van De Vos (op grijze bladzijden). Daarbij geeft ze aandacht aan de parallellen en verschillen tussen de relaties

van China met het Westen in het heden en in het verleden. Een constante blijkt daarbij de weerbarstigheid wanneer een westerling China probeert te verstaan en het zelfbeeld van China dat erg verschillend is van het beeld dat het Westen ervan heeft. Die vergelijking tussen heden en verleden toont hoe een houding als die van de jezuïeten in de zeventiende eeuw tot op zekere hoogte vruchtbaar kan zijn, ook nog vandaag.

Chronologische opbouw

Het boek is onderverdeeld in hoofdstukken die telkens een plaatsnaam en jaartal als titel krijgen. Die zijn grotendeels chronologisch georganiseerd, maar er is ook sprake van flashbacks en flashforwards. Soms speelt het verhaal zich in grote mate af op andere plekken dan wat in de titel wordt gesuggereerd, maar dat stoort niet. Integendeel: de chronologische opbouw helpt om de context en de verschillende evoluties beter te begrijpen.

Kritische bevraging

Dit werk is niet enkel vanuit historisch oogpunt van belang, het bevraagt ons ook over de manier waarop wij ons vandaag verhouden tot andere gezichtspunten, andere culturen, en tot China in het bijzonder. De inculturatie die de jezuïeten in China aan de dag legden, was verregaand. Ze werden soms zelfs gezien als meer Chinees dan jezuïet. De controverse over de rituelen was een aanslepend pijnpunt en een strijd tussen de Sociëteit en andere ordes, met name de dominicanen en franciscanen. Uiteindelijk werd deze strijd na de dood van Verbiest beslecht door de paus in het verre Rome. De jezuïeten delfden het onderspit en het christendom, dat nog maar pas was gelegaliseerd in China, werd door de keizer weer verboden. Aan de andere kant blijkt uit het boek ook dat de keizer de jezuïeten enkel gedoogde in zijn rijk dankzij hun wetenschappelijke, culturele (en militaire!) bijdrage aan China. De keizer toont zich wel geïnteresseerd om meer te weten te komen over het christendom, maar tegelijkertijd laat hij zich meermaals 'in erg spottende en lasterlijke bewoordingen' uit over het geloof van de christenen (p. 286). In zekere zin lieten de jezuïeten zich gebruiken door de keizer in de hoop om zo een hoger doel te kunnen dienen en China te kunnen en mogen evangeliseren. Uiteindelijk werd die manier van handelen door de

paus in de kiem gesmoord. We zullen nooit weten wat er was gebeurd als er integendeel steun was gekomen uit Rome.

Wederzijds begrip

Wat het verhaal van de jezuïetenmissie ons wel leert voor vandaag is dat de verschillen tussen culturen soms zo groot zijn dat ze onoverbrugbaar lijken. Maar dat enkel trage en gestage doorzetting eventueel kan leiden tot begrip. In het boek verwoordt Kishore Mahbubani dit heel goed: "Wat het Westen moet begrijpen is dat we [...] bewegen naar een multipolaire, multiculturele wereld, waar je moet leren omgaan met maatschappijen die heel anders zijn dan de jouwe. En zolang je ervan blijft uitgaan dat de andere kant zal worden zoals jij, dezelfde taal zal gebruiken en dezelfde concepten, kom je in de problemen." Die problematische houding wordt toegeschreven aan het Westen. Ook vanuit het perspectief van de Kerk is dit heel interessant. We zouden dat citaat makkelijk kunnen toepassen op het idee van synodaliteit.

Kleine oneffenheden

Dit puike boek is mooi uitgegeven, maar bevat jammer genoeg ook enkele zaken die het lezen bemoeilijken of zelfs storend zijn. Zo is de terminologie die De Vos hanteert niet altijd correct. Ze spreekt verschillende keren over de 'Orde van Jezus' i.p.v. de 'Sociëteit van Jezus' (p. 19, 21), ze heeft het over een 'eet van armoede' i.p.v. een 'gelofte' (p. 52), ze noemt de gelovigen in de kerk 'een publiek' (p. 274), ze spreekt over 'Spirituele Oefeningen' i.p.v. 'Geestelijke Oefeningen' (p. 333), en wat vooral stoort, is dat ze heel vaak spreekt over een 'vader' i.p.v. een 'pater' (p. 44, 104, 122, 124, 154, 155, 290, 299, 321). Een feitelijke fout valt ook op: Carolo di Sangro wordt zo generaal van de Sociëteit genoemd (p. 39) en de meditatie van de twee standaarden wordt 'één van de laatste meditaties' genoemd (p. 32). Het werk bevat bovendien een katern met afbeeldingen in kleur die heel nuttig zijn, maar jammer genoeg wordt er in de lopende tekst niet naar verwezen. Een nummering van de afbeeldingen en verwijzingen in de tekst had de lezing nog aangenamer gemaakt. De auteur maakt ook een misplaatste vergelijking tussen de jezuïetenmissionarissen en Syriëstrijders die "brandden van hetzelfde vuur" (p. 45), maar terwijl de eersten de liefde van God kenbaar wilden maken, wilden de tweede moorden en geweld plegen.

Deze kleine fouten zijn jammer, maar doen niets af van het werk in zijn geheel. Met 'Alles onder de hemel' heeft De Vos een indrukwekkend boek geschreven dat velen kan boeien: de liefhebbers van geschiedenis, zij die geïnteresseerd zijn in inculturatie, multiculturaliteit, relaties tussen Oost en West en nog vele anderen. In de zeventiende eeuw schreven jezuïetenmissionarissen brieven naar Europa om mensen warm te maken om de missie te steunen. Het zorgde voor een heus vuur vol passie en zette velen aan om zelf te missioneren.

'Alles onder de hemel' heeft op de lezer een gelijksoortig effect: het enthousiasmeert en geeft de lezer zin om gans andere culturen beter te leren kennen.

Pascal Calu s.j.

Veerle De Vos, *Alles onder de hemel*. Ferdinand Verbiest en de ontdekking van China, Pelckmans, 2023, blz. 341, blz. € 27.

Vervolging van jezuïeten in Nicaragua.

De Sociëteit van Jezus werd in augustus 2023 uit Nicaragua verbannen. Pater Carlos Conté s.j. uit Guatemala schrijft over de vele banden tussen de jezuïeten en de landen van Midden-Amerika en over het apostolaat van de jezuïeten in de loop van de afgelopen honderd jaar.

Pater Adolfo López de la Fuente is een in Spanje geboren jezuïet die in 1979 in Nicaragua aankwam. Bijna vijfenveertig jaar lang wijdde hij zijn leven aan wetenschappelijk onderzoek en de studie van weekdieren. Hij richtte het centrum op voor *malacologie* (de studie van weekdieren) en biodiversiteit aan de Midden-Amerikaanse universiteit UCA. Met zijn 99 jaar is hij de oudste jezuïet in dit Midden-Amerikaanse land en is hij een getuige van het werk dat de Sociëteit van Jezus gedurende een eeuw onafgebroken heeft verricht in Nicaragua. Na de laatste verdrijving uit het land aan het einde van de negentiende eeuw, keerden de Jezuïeten in 1916 terug en stichtten het *Colegio Centroamérica* en later het *Colegio Loyola*. De jezuïeten werden ook verantwoordelijk voor twee parochies in Managua.

leiders. De jezuïeten hebben nooit gebroken met het sociale project dat het revolutionaire proces was begonnen voor het Nicaraguaanse volk, maar ze hebben wel afstand genomen van de handelingen van president Daniel Ortega en Rosario Murillo, de vrouw van Ortega en vice-president van het land.

Keerpunt 2018

De verschillen tussen de jezuïeten en de politieke leiding van het land werden overduidelijk tijdens demonstraties in 2018, toen grote aantallen studenten en burgers de straat op gingen om te protesteren tegen een voorgestelde hervorming van het stelsel van sociale zekerheid. De regering trad hard op en doodde ongeveer vierhonderd mensen. Tijdens deze protesten stonden de jezuïeten, en met name de *Universidad Centroamericana*, dicht bij de bevolking en boden een veilige plek aan demonstranten die hun toevlucht hadden gezocht op de campus om te ontsnappen aan de repressie van de politie. De rector van de universiteit, pater José Alberto Ideáquez, nam deel aan gesprekken om de crisis te overwinnen. De UCA werd vervolgens op allerlei manieren lastig gevallen: administratief, door de politie, door het ministerie van onderwijs... De jezuïeten werden aangevallen om wat ze deden en de machthebbers wilden dat niet langer tolereren: hun begeleiding van de bevolking, hun kritische uitspraken over de regering, hun aandringen op het verdedigen van de

Het kruis wordt in opdracht van de regering weggehaald uit de kapel.

De gemeenschap enkele dagen voordat het huis wordt afgenomen.

mensenrechten van de Nicaraguanen, hun wens om te werken aan een rechtvaardigere samenleving volgens de waarden van het Evangelie. Op 15 augustus 2023 werd de UCA ervan beschuldigd een "centrum van terrorisme" te zijn, "het Nicaraguaanse volk te hebben verraden en de grondwettelijke orde te hebben geschonden". Op 16 augustus gelastte de regering de inbeslagname van de universiteit, waarbij de naam onmiddellijk werd veranderd en bezittingen in beslag werden genomen.

Uitzetting met wapengeweld

Het huis waar de paters wonen ligt vlakbij de universiteit. Op 19 augustus stormden vijftien gemaskerde en zwaarbewapende politieagenten het huis binnen. Ze beweerden dat het huis nu eigendom was van de Nicaraguaanse staat en dat ze alle persoonlijke bezittingen in beslag konden nemen. Hoewel er niet geslagen werd, betreurden de jezuïeten "het emotionele en psychologische geweld dat gepaard gaat met het op deze manier beroofd worden van hun huis". Pater Adolfo werd meegenomen in een politievoertuig en liet zijn verzameling van 12.000 schelpen en slakken achter.

Op 23 augustus werd de Sociëteit van Jezus haar wettelijke status ontnomen, waardoor alleen de twee colleges en een paar scholen van het *Fe y Alegria*-netwerk overbleven. In de gemeenschap van het *Cole-*

gio Centroamérica zijn nu nog maar elf leden over, de andere acht zijn vertrokken. In een persbericht dat begin september werd gepubliceerd, benadrukten de jezuïeten die nog steeds in Nicaragua aanwezig zijn dat ze met de steun van de provinciaal overste, "gebeden hebben en hebben nagedacht over hoe we dicht bij de mensen kunnen blijven die we liefhebben en met wie we een groot deel van ons apostolisch leven hebben samen geleefd. We willen hen in nederigheid blijven dienen en met hen zijn in hun pijn en in hun hoop... We zijn dankbaar, we voelen de genegenheid van zoveel mensen, en we hebben de gebeden en de solidariteit van al die mensen nodig, hier in Nicaragua en in naburige landen. De nabijheid en steun van al die mensen helpen ons om verder te gaan in ons dagelijks werk en om de hoop door te geven dat onze God de Heer van de geschiedenis is." Ook de hoogbejaarde pater Adolfo heeft besloten om in Nicaragua te blijven...

Carlos López Canté s.j.
Parijs

PATER FRANS, TIEN JAAR LATER

Op 7 april 2014 werd pater Frans van der Lugt vermoord in Syrië. Het grootste deel van zijn werkzame leven had deze Nederlandse pater jezuïet doorgebracht in Syrië. De burgeroorlog in Syrië bereikte een triest dieptepunt in 2014: de binnenstad van Homs werd belegerd en uitgehongerd. Pater Frans bleef bij zijn mensen. Uiteindelijk werd hij vermoord omdat hij weigerde partij te kiezen - hij was er voor alle mensen. We gedenken zijn gewelddadige dood op de tiende verjaardag van zijn overlijden. Zondag 7 april 2024 om 17.15 uur Eucharistieviering in De Krijtberg te Amsterdam

Benoît Stoffels
(1937-2024)

Benoît werd in Ginneken en Bavel geboren als laatste kind in een gezin met zeven kinderen. Zijn vader was militair. Al spoedig verhuisde het gezin van het Ginneken naar het Gooi. Hij behaalde het diploma Gymnasium B aan het Ignatius College in Amsterdam, waar hij actief was als bestuurslid van academie en Mariacongregatie. Op 7 september 1956 trad hij in bij de jezuïeten in Grave. Hij studeerde filosofie in Nijmegen en theologie in Maastricht en Amsterdam. Op 20 april 1968 werd hij priester gewijd in de Lucaskerk in Amsterdam Osdorp.

Na zijn priesterwijding werd Benoît gedurende 15 jaar leraar godsdienst aan het College van de Breul in Zeist, waar hij zijn leerlingen wist te boeien door zijn originele wijze van lesgeven. Buitenschoolse activiteiten zoals de tochten naar Taizé, meditatielessen en kloosterweekenden maakten grote indruk.

Deze periode werd in 1973 onderbroken door zijn tertiaat in India, dat voor hemzelf een zeer leerzame en spirituele periode was, evenals de sabbatperiode die hij in 1993 in Wales mocht doorbrengen. Als begeleider bij retraites wist hij zijn ervaringen ook voor anderen waardevol te maken.

Van 1984 tot 1992 was hij lid van het pastorale team van de Aloysius Parochie in Utrecht en van 1993 tot 2001 was hij moderator van het pastorale team in Delft, waar hij probeerde de verschillende parochies in een fusie bijeen te brengen. Dat was niet de gelukkigste tijd voor Benoît, aangezien zijn inspanningen voor de noodzakelijke hervormingen door anderen nog niet als urgent werden erkend.

Gelukkiger was zijn tijd als spiritueel en docent aan de priester- en diakenopleiding in Bovendonk. Daar was hij werkzaam van 2003 tot 2011. Hij doceerde meerdere vakken en was geestelijk leidsman voor menige student, wat hij ook voor velen bleef na hun wijding.

Benoît bleef ook nauw verbonden met de verschillende takken van zijn familie. Hij ging voor in vieringen van huwelijk, doopsel en begrafenis. Hij hield er ook van om diepgaande gesprekken te voeren met zijn neven en nichten; die gesprekken bereidde hij altijd goed voor.

Benoît was een aangename huisgenoot. Hij kon voortreffelijk koken en heeft menig feestmaal in kleine gemeenschappen verzorgd.

Van 2011 tot 2015 vervulde Benoît een staffunctie in het kloosterbejaardenoord Berchmanianum Nijmegen, waar hij na een korte periode in Mechelen als bewoner terugkeerde in 2018. Na een corona infectie in 2021 ging zijn gezondheid gestaag achteruit en op zondag 21 januari 2024 stierf hij na een kort ziekbed in alle rust.

DRONGEN

Oude Abdij
Drongenplein 26,
9031 Drongen (bij Gent).

LICHTINVAL

Schrijfretraite
Tijdens deze retraite kun je in stilte al schrijvend tot verdieping komen.
De hele retraite (inclusief de maaltijden) verloopt in stilte. Daarnaast zijn er korte, eenvoudige gebedsmomenten.
Van maandag 6 mei (18 uur) tot zaterdag 11 mei 2024 (10.00 uur).

Meer informatie:
<https://www.oudeabdij.be/schrijfretraite-mei.html>

© Foto Marijke Kemps

DE NATUUR EN JIJ

Ecologie-retraite
Tijdens deze driedaagse retraite word je uitgenodigd om de schoonheid van de natuur te (her)ontdekken en je (opnieuw) te verwonderen over de heilzaamheid van de schepping.
Van donderdag 20 juni (18 uur) tot maandag 24 juni 2024 (10 uur).

Meer informatie:
<https://www.oudeabdij.be/ecologie-retraite.html>

AVONTUUR VAN DE STILTE

Zoek je een weekend stilte en rust?
Verlang je de weg te vinden naar jezelf en naar God?
Van vrijdag 21 juni (18 uur)
tot zondag 23 juni 2024 (14 uur na het middag-maal).

Meer informatie:
<https://www.oudeabdij.be/avontuurvandestilte.html>

DE WEG

Schrijfretraite
Het programma van deze schrijfretraite is nieuw.
Het schrijven is een manier om jezelf en God beter te leren kennen.
De hele retraite (inclusief de maaltijden) verloopt in stilte.
Daarnaast zijn er korte, eenvoudige gebedsmomenten.
Van maandag 8 juli (18 uur) tot zaterdag 13 juli 2024 (10.00 uur).

Meer informatie:
<https://www.oudeabdij.be/schrijfretraite-juli.html>

GEESTELIJKE OEFENINGEN

met persoonlijke begeleiding
tijdens de ZOMER

Er zijn 3 periodes van retraites: GO1, GO2, GO3;
telkens voor vijf of acht dagen.
Deze dagen verlopen in stilte (de maaltijden ook).

Startdata van de retraites zijn: 8, 18 en 28 juli 2024.
De volledige GO (30 dagen) worden eveneens aangeboden.

Meer informatie:
<https://www.oudeabdij.be/zomergo.html>

AMSTERDAM

Platform voor ignatiaanse spiritualiteit

Meer informatie:
<https://platform-ignatiaanse-spiritualiteit.org>

Bidden Onderweg maakte met Nikolaas Sintobin een spin-off bij zijn boek **Vertrouw op je gevoel**. Een vogelvlucht in vijf podcasts.
Hoe kan je onderscheiden waar het op aan komt?
Kan je vertrouwen op je gevoelens?
Hoe maak je een belangrijke keuze?

<https://platform-ignatiaanse-spiritualiteit.org/nieuws/spin-off-van-het-boek-vertrouw-op-je-gevoel-podcastreeks/>

De jezuïeten die nog steeds in Nicaragua aanwezig zijn benadrukten dat ze..."gebeden hebben en hebben nagedacht over hoe we dicht bij de mensen kunnen blijven die we liefhebben en met wie we een groot deel van ons apostolisch leven hebben samen geleefd. We willen hen in nederigheid blijven dienen en met hen zijn in hun pijn en in hun hoop..."

Carlos López Canté s.j.

Jezuïeten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt driemaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.